

Håpets tog

Kerstin Söderström

barnepsykolog ved BUP Lillehammer og postdoktor ved Høgskolen i Lillehammer. Sammen med Tor Levin Hofgaard, Gerd Kristiansen og Saths Cooper er hun fast kronikør.

kerstins@online.no

Kjære politikere og psykologkollegaer. Ta godt imot barna! Ta ekstra godt vare på barn og ungdom som har forlatt sine hjem, fareutsatte og uten ansvarlige omsorgspersoner.

JEG ER I Wien som Psykologforeningens representant i den europeiske psykologiføderasjonens (EFPA) menneskerettighetsutvalg. Utvalgets oppgave er å tydeliggjøre forholdet mellom psykologi og menneskerettigheter, og øke bevisstheten om hvordan psykologer kan fremme menneskerettigheter og forhindre, og lindre konsekvensene av, menneskerettighetsbrudd.

Vinterkulden er i ferd med å legge seg. Fra mitt hotellrom i 16. etasje har jeg utsyn over storbyen og Wiens nye sentralbanestasjon. Det er langt ned til gateplanet der reisende beveger seg i et landskap av stål, betong og asfalt. Et lite areal avgrenset av togstasjonen, en byggeplass og tett biltrafikk skiller seg ut. Her går folk mellom telt, campingvogner og containere. En flyktningleir i hjertet av Wien, plassert i og ved stasjonen som i fugleperspektiv ser ut som en hånd som samler et knippe av jernbaneskiner. Ankomst og avgang for reiser til hver krik og krok av Europa, også Norge.

Hver hjelpende hånd, hvert vennlige smil oljer hjulene på Håpets tog

Den midlertidige leiren kalles «Train of Hope». Det hele startet med en student og en Facebook-melding i slutten av august: «Jeg er her på stasjonen med noen venner. Jeg tror de trenger litt hjelp.» Når jeg nå går gjennom leiren 2½ måned senere, er det et mylder av flyktninger og frivillige. Studentene har fått selskap av hjelpeorganisasjoner og frivillige i alle aldre. Halvparten av leiren er utendørs, resten er i stasjonsbygningen, med de østerrikske jernbanemyndigheters velsignelse. Inne finnes matstasjoner, flere bord med sjakkspill. Under skiltet «Legal advice» sitter en ung jurist. Én selger kontantkort, andre tilbyr helsetjenester.

Kjappeste sykehus i verden

«Jeg meldte meg like etter at leiren ble etablert. Er det bruk for en psykoterapeut?» spurte jeg, forteller terapeuten som hjelper dem som er på en usikker reise mellom tap, sorg, frykt og håp. «Ja, her er en pasient. Du bare roper etter en oversetter. Hvis du trenger en doktor, roper du igjen. Alt vil ordne seg», var svaret. «Og det gjorde det. Vi er det kjappeste sykehuset i verden.»

Innimellom bistår hun frivillige som er overveldet av inntrykkene. Hele flyktningleiren er kjapp, etablert på spontan medmenneskelighet og frivillighet, godt hjulpet av et mer velvillig politisk klima enn det som finnes mange andre steder i Europa. Det er kummerlig materielt, men en aura av vennlighet og respekt hersker i leiren hvor folket, ikke regjeringer, har satt håpets tog i bevegelse.

I skarp morgenluft passerer jeg flyktningleiren på vei til dagens møte. Ett av punktene på agendaen er nettopp å lage et drøftingsnotat til EFPA angående flyktningssituasjonen i Europa. På det kalde fortauet skifter en mor bleier på barnet sitt. Hun er erfaren og effektiv i bevegelsene. Det knytter seg i magen. Jeg kan ikke unngå å tenke på min datter og hennes lille, og hvor ulike utgangspunkt

de to ettåringene har for sine respektive livsreiser. Men, jeg får også med meg varheten i morens morgenstell, og hvordan ansiktet smelter i et smil når barnet pludrer. Barnet er i det minste sammen med sin mor. Det er verre med dem som er alene og ubeskyttet.

Jeg vil rope ut

Her kommer jeg til budskapet som jeg vil rope ut, helst over høytaleranlegget til Wien Hauptbahnhof med direkteoverføring til nasjonalforsamlingene i Europa, til EU-parlamentet og med en ekstra kobling rett inn i ørene på Erna Solberg, statssekretær Jøran Kallmyr og FRPs nestleder Per Sandberg: Ta godt imot barna! Ta vare på dem, og ta ekstra godt vare på barn og ungdom som har forlatt sine hjem, fareutsatte og uten ansvarlige omsorgspersoner. Gjør mot dem som du ville gjort mot dine egne barn. Et barn er et barn er et barn, roper jeg, et spontant tyveri fra Gertrude Steins dikt om hva en rose er. Dere må forstå at trygghet og god behandling er en vinn-vinn-situasjon! Det vi gir til et barn, gir barnet videre og tilbake.

Kanskje svarer Kallmyr som han gjorde i et TV-intervju i høst, at disse ungene har tatt seg fra Syria, Somalia eller Afghanistan, kommet seg gjennom Europa og over grensen til Norge. Da gjør det ikke noe om de må vente litt på mat og anstendig husvære. Underforstått, det er ikke noen vanlige unger vi snakker om her, det er tøffinger som er vant til litt av hvert. Da vil jeg først spørre hva han og likesinnede ville gjort hvis deres egne barn hadde vært utsatt for noe belastende, farlig og utmattende langt bortenfor forelderens omsorg. For barn på flukt og våre egne barn har samme grunnleggende behov. Så vil jeg si at nettopp fordi det har vært farlig og strabasiøst, blir det desto viktigere å ta dem godt imot, med varme og omsorg. Jeg vil fortelle han at selv om barna dessverre har opplevd litt av hvert, betyr ikke det at deres kropper og sinn er som hos voksne. Barn er under utvikling og formes av sine erfaringer, gode som vonde. Å holde en tøff og restriktiv linje vil si at mottakslandet viderefører magre utviklingsbetingelser. Barna lærer at i en hard verden er det kamp og overlevelse som gjelder. Utvikling av medfølelse, samarbeid og læreevne får dårligere kår. De er barn, som når de blir voksne, vil gjøre som de voksne engang gjorde mot dem.

Idealer settes på prøve

Ikke alle enslige mindreårige kan, eller bør, få et varig hjem i Norge. For noen er det best å returnere til eget land og familie. Men det *må* være slik at mottakslandene følger sine juridiske og konvensjonsbestemte forpliktelser. Idealene settes på prøve først når det røyner på. Barnekonvensjonens Artikkel 20 sier at barn som er uten familiemiljø, har særlig rett til beskyttelse og omsorg. Artikkel 22 skal sikre at barn som søker flyktningstatus, eller som anses som flyktninger, får nødvendig vern og humanitær hjelp. Barnekonvensjonens sentrale prinsipp er at barnets beste skal være et grunnleggende hensyn i beslutninger som angår barnet. Avgjørelser om hva som er barnets beste kan ikke overlates til utlendingsmyndighetene og jurister alene. Psykologers kunnskap har en naturlig og nødvendig plass i barnets beste-vurderinger.

Og hva med direktelinjen til Per Sandbergs øre? Jo, dit går mitt budskap om at medmenneskelighet og hjelpsomhet skal hylles, ikke hånes. Folkene som brettet opp ermene for å hjelpe flyktningene, mens politiske løsninger lot vente på seg her i Norge, er av samme støpning som hjelperne på togstasjonen i Wien. Dette er mennesker som handler ut fra en forståelse av at vi i bunn og grunn er like, kun født inn i ulike omstendigheter, som de to ettåringene jeg har skrevet om. Hver hjelpende hånd, hvert vennlige smil oljer hjulene på Håpets tog.